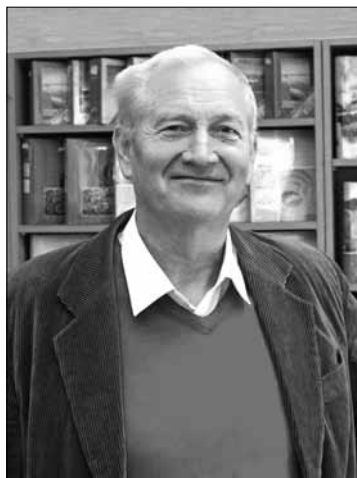

Prof. dr. Boris Kožuh – 70 let

Prof. dr. Boris Kožuh letos praznuje 70 let. Rodil se je 17. aprila 1945 v italijanskem mestecu Gravini, kamor so njegovo mater, partizanko, z vojaškim letalom na varno pripeljali zavezniki. Mladost je preživel v Dalmaciji, po končani srednji tehnični šoli pa je sledil vpis na takratno Pedagoško akademijo v Splitu, kjer je leta 1968 diplomiral na oddelku za fiziko in tehnični pouk. Po študiju se je zaposlil kot predmetni učitelj na osnovni šoli v Selnici ob Dravi. Zase pravi, da je rad poučeval, in njegova poklicna pot bi se verjetno tam tudi nadaljevala, če ga ne bi še globlje v pedagoške vode zvil študij pedagogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1973. Kmalu po diplomi se je na fakulteti zaposlil kot asistent za pedagoško statistiko na takratnem Oddelku za

pedagogiko, kjer je leta 1980 magistriral, šest let pozneje pa zagovarjal doktorsko disertacijo o vlogi pedagogike v reformiranju našega šolskega sistema od osvoboditve do začetka sedemdesetih let 20. stoletja. Že pred doktoratom se je izpopolnjeval tudi na Karlovi univerzi v Pragi, kjer je z Oddelkom za pedagogiko njihove Filozofske fakultete obdržal dolgoletne strokovne in prijateljske stike, zaradi katerih so bili tudi študenti deležni zanimivih in zabavnih popestritev in ugodnosti. Prof. Kožuh je namreč vrsto let organiziral in spremljal skupine študentov na strokovne ekskurzije v Prago, kjer smo poleg uradnega dela, tj. sprejema na tamkajšnjem oddelku, obiskov šol, vrtcev in drugih institucij, dodobra spoznali Prago tudi skozi njegove oči. Kar nekaj študentov je prav zaradi te izkušnje odšlo tja na krajše ali daljše študijske obiske v letih, ko nekajmesečni študij v tujini ni bil samoumeven in je bilo podpore za študij v tujini bistveno manj. Še danes na praškem Oddelku za pedagogiko ob omembi njegovega imena pri kolegih, ki se spomnijo dolgoletnega sodelovanja, naletimo na izjemno pozitiven odziv.

Vodenju vaj iz pedagoške statistike je prof. Kožuh po izvolitvi v docenta dodal še izvajanje predavanj pri tem predmetu. Ko sem brskala po papirjih in iskala gradivo za tale zapis, v želji, da svojega profesorja, pozneje pa mentorja in kolega, čim bolje predstavim, sem naletela na kopijo poročila, ki sem ga kot predstavnica študentov leta 1993 poslala habilitacijski komisiji in v katerem sem ocenila profesorjevo pedagoško delo skozi oči študentov. Takole sem zapisala: »Dr. Kožuh nam zna s konkretnimi primeri iz življenjskih situacij približati področje statistike in metodologije, ki je brez takšnega pristopa lahko suhoparno. Njegova predavanja so pestra in sistematična.« Še danes se spomnim njegovih duhovitih primerov, ki pa so naš razmislek in razumevanje statističnih postopkov speljali na pravo pot. Da je pedagoška statistika predmet, ki s(m)o ga študentje vedno jemali zelo resno, ni dvoma. Vendar so že njegove zbirke vaj iz statistike, življenjski primeri in humorne karikature njegovega češkega prijatelja Vladimirja Renčina ob spoprijemu

z zahtevno statistično snovjo dale vedeti, da je vnaprejšen strah neutemeljen in je lahko le ovira na poti usvajanja statističnega znanja, ki je sicer zahtevno delo, vendar ga zmore osvojiti malodane vsakdo. V tem duhu sta napisani tudi obe knjigi s področja statistike – *Statistične metode v pedagoškem raziskovanju*, ki je prvič izšla leta 2003, pozneje pa doživela tri ponatise (2008, 2010 in 2011), in *Knjiga o statistiki* (2013), v katero obsežneje vključi še postopke za t. i. male vzorce.

Znanstvene in strokovne objave prof. Kožuha bi lahko razdelili v dva večja sklopa. Prvi obsega dela s področja pedagoške statistike, drugi pa dela s področja pedagoške metodologije. V prvi sklop spadajo že omenjene zbirke vaj (v letih od 1977 do 1991 so izšle tri), oba visokošolska učbenika za statistiko v slovenščini, poleg tega pa je izdal učbenike za statistiko tudi v srbskem, hrvaškem in poljskem jeziku. To med drugim priča, da je poliglot – verjetno ni slovanskega jezika, ki ga ne bi govoril ali vsaj dobro razumel – od ruščine, ukrajinščine do češčine, slovaščine, bolgarščine ..., južnoslovanski jeziki pa so mu blizu že zaradi mladosti, ki jo je preživel v Dalmaciji, in časov nekdanje skupne države. Kot že rečeno, so njegova dela o statistiki napisana tako, da vodijo bralca od osnovnih statističnih postopkov k zahtevnejšim statističnim obdelavam podatkov na propedevtični način, z jasnimi, temeljitimi razlagami, polnimi primerov. Ravno ti v primerjavi z drugimi statističnimi učbeniki predstavljajo izviren pristop, ki se bralcu vtisne v spomin, zato njegove učbenike uporabljajo tudi študenti drugih programov, ne samo pedagogike in andragogike, po njih pa prav tako posegajo tisti, ki se v poklicnem življenju kdaj srečajo s statistiko. Podoben, vendar bolj »priročniški« način predstavitve vsebujejo njegovi učbeniki o obdelavi podatkov s programom SPSS (Statistical Package for Social Sciences). Seveda je to tržni program, ki pa je kmalu na spletu dobil svojo prosto dostopno različico z imenom PSPP. Ni trajalo dolgo, da je prof. Kožuh pripravil priročnik še zanj. Tudi zato, ker je vselej verjel, da mora biti znanje prosto dostopno in ne sme postati odvisno od korporacij, ki tržijo licencirane programe.

Znanstveno-raziskovalno delo prof. Kožuha s področja pedagoške metodologije obsega več obdobj, ki jih kronološko predstavljam v nadaljevanju. V svoji doktorski disertaciji in delih, ki jih je objavil v letih po njenem zagovoru, je preučeval metodološke značilnosti reform obveznega in srednješolskega izobraževanja v Sloveniji in tedanji Jugoslaviji od leta 1945 dalje ter vlogo pedagogike v teh reformah. Gre za znanstvena dela, v katerih posega v prva povojna leta in pokaže, kakšne ideje o demokratičnosti in enotnosti šolskega sistema so se porajale že tedaj, čeprav v še precej nejasni obliki, in kako so ta pojmovanja vplivala na tedanje reformne rešitve. V svojih delih prof. Kožuh prikazuje glavne etape vseh večjih reformnih posegov v šolstvo, kakor jih je ob analizi ustreznih metodoloških virov odkrival, ko je preučeval šolske reforme v Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji. Kot glavne faze šolske reforme opredeljuje: 1. družbeno kritiko, postavljanje izhodišč za reformo in spoznavanje takratne šolske realnosti, 2. snovanje reformnega predloga in 3. njegovo realizacijo. Ob njihovi analizi in predstavitvi utemeljuje svojo tezo, da je pri nas tedaj manjkalo sprotno posploševanje metodoloških izkušenj z reformnimi posegi, zato je hkrati s tem umanjalo tudi prenašanje metodoloških spoznanj na nove reforme ali reformne posege. Iz teh razprav tudi razberemo, da so se reformne napake ponavljale predvsem po krivdi tistih, ki so imeli v rokah moč političnega

odločanja (med temi so bili v takratni državi tudi posamezniki iz stroke) in so včasih odločali po svoje in celo v nasprotju s strokovnimi argumenti.

Od devetdesetih let dalje znanstveno raziskovalno delo prof. Kožuha obsega številne članke in monografije na temo metaanalize v pedagoškem raziskovanju. Številni prispevki na to tematiko so izšli v *Sodobni pedagogiki: Metaanaliza v pedagoškem raziskovanju* (1992), *Izbira raziskav za metaanalizo* (1993), *Temeljne smeri dosedanjega razvoja metaanalize* (1993), *Ocenjevanje jakosti učinka v metaanalizi* (1994) ter *Veljavnost in zanesljivost razvrščanja raziskav v metaanalizi* (1999). Temeljno delo v slovenščini pa je zagotovo znanstvena monografija *Metaanalitična integracija pedagoških raziskav* (2005), saj je, kakor zapiše recenzent, »[v] slovenščini [...] to prvo integralno delo na to temo, ki prinaša nova in poglobljena spoznanja o [...] glavnih temah znotraj metaanalize [...]« (recenzija Z. Medveš, prav tam). V razpravah o metaanalizi prof. Kožuh kritično analizira relevantna dela pomembnih tujih avtorjev, primerja njihova pojmovanja metaanalize in njenih značilnosti ter njihove koncepte in predloge glede metodološko-statističnih modelov zanjo. Na podlagi ugotovitev primerjalne analize opredeljuje temeljne značilnosti metaanalize, pri čemer s tujimi primeri ponazarja prehod od preprostejših pregledov kvantitativnih rezultatov več raziskav o istem problemu do današnje metaanalize takih rezultatov. Prikaže tudi temeljne smeri dosedanjega razvoja metaanalize, ki so jih razvijali različni avtorji (npr. Glass, Hunter in Schmidt, Rosenthal, Kulik, Hedges). Poseben poudarek v svojih razpravah o metaanalizi nameni ocenjevanju zanesljivosti postopkov razvrščanja primarnih raziskav pri analizi njihovih značilnosti. Pri tem razvije vrsto postopkov za statistično ugotavljanje zanesljivosti. Drug poudarek v teh razpravah nameni standardizaciji mere jakosti učinka v metaanalizi, pri čemer s teoretskih in praktičnih vidikov analizira vprašanja uporabe različnih mer razpršenosti za standardizacijo.

V zadnjem obdobju, po letu 2000, je organiziral številne mednarodne spletne znanstvene konference. Danes, 15 let pozneje, so takšne konference običajna praksa v akademski skupnosti, začetke na področju njihovega organiziranja v sferi pedagoške stroke pri nas pa zagotovo lahko pripišemo prav njemu. Vztrajno je širil mednarodno mrežo raziskovalcev, ki so objavljali prispevke v knjigah, ki jih je najpogosteje tudi sam (so)urejal. V njegovi bibliografiji tako najdemo 15 zbornikov oziroma znanstvenih monografij, izdanih v tujini, pri katerih je bil urednik, posamezna poglavja pa so vključevala tematske prispevke avtorjev, predvsem s področja pedagoške metodologije.

Nasploh je osebna bibliografija prof. Kožuha impresivna, saj obsega številne znanstvene članke, monografije, izdane pri tujih in domačih založbah, ter univerzitetne učbenike v slovenščini, ukrajinščini, srbsščini, hrvaščini in poljščini. Tudi te objave kažejo na to, da je ves čas svoje akademske kariere intenzivno sodeloval z univerzami v tujini. Med njimi so UCLA v Los Angelesu, Univerza South Bank v Londonu, že omenjena Karlova univerza v Pragi in več univerz na Poljskem. V Sloveniji je predaval na pedagoških študijskih programih na vseh treh univerzah, na Univerzi na Primorskem pa še vedno izvaja predavanja za študente Pedagoške fakultete. Poleg tega je aktiven tudi na Univerzi Andrzeja Frycza Modrzewskega v Krakovu.

Raziskovalno je vodil ali deloval v različnih projektih in raziskovalnih skupinah doma in v tujini. Tako je že konec sedemdesetih let vodil raziskavo *Metodološke značilnosti reformnih posegov v šolski sistem*, pozneje, sredi osemdesetih, je bil nosilec raziskave *Evalvacija dosedanjega razvoja vzgojno-izobraževalnih programov v projektu Dolgoročni razvoj visokega šolstva v Sloveniji*, konec devetdesetih pa nosilec raziskave *Zanesljivost in veljavnost merskih postopkov v pedagoškem raziskovanju*. Deloval je v številnih društvih in združenjih s pedagoškega področja ter bil aktiven član Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije, Statističnega društva Slovenije, Društva učiteljev tehnične vzgoje Ljubljana ipd.

Kot pomemben prispevek k razvoju pedagoške stroke pri nas zagotovo lahko štejemo njegovo dolgoletno sodelovanje pri reviji *Sodobna pedagogika*, ki jo je deset let tudi vodil kot glavni urednik. V tem obdobju je uredil skoraj 50 številke te revije. Tisti, ki imamo izkušnje z njenim urednikovanjem, vemo, kako zahtevno in odgovorno delo je to. A nič manjša ni odgovornost in skrb akademske skupnosti za podmladek. Tudi na tem področju je prof. Kožuh izjemen. Pod njegovim mentorstvom in somentorstvom je doktoriralo deset doktorandov, večina nas tudi deluje v univerzitetnem prostoru. Sama poleg njegove optimistične energije in pozitivne naravnosti do sveta in ljudi najbolj cenim njegovo strokovno podporo, ki sem je bila kot mlajša kolegica vseskozi deležna. Kljub različnim pogledom na nekatera področja metodologije, predvsem kar zadeva kritiko kvantitativne metodologije, ki sem jo razvijala v svojem magisteriju in doktoratu, je bil vedno mentor sokratskega kova. Najine strokovne diskusije so bile včasih tudi glasne, vendar ni nikoli nastopal s pozicije mentorja, ki bi bil edini »nosilec znanja«, ampak mi je v teh pogovorih pogosto rekel: prepričaj me z argumenti in sprejel bom tvojo tezo.

Zaradi uspešnega pedagoškega, znanstveno raziskovalnega in strokovnega dela ga je Senat Univerze v Ljubljani leta 2000 izvolil v naziv rednega profesorja za področje pedagoške metodologije. Do upokojitve decembra 2007 je predaval na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete in kot zunanji sodelavec na Pedagoški fakulteti. Za njegovo dolgoletno pedagoško in znanstveno delo, prizadevanja in delovanje za razvoj Oddelka za pedagogiko in andragogiko ter za njegov prispevek k razvoju in ugledu Filozofske fakultete v Ljubljani mu je takratni dekan ob upokojitvi podelil tudi veliko priznanje Filozofske fakultete, Univerza v Ljubljani pa ga je leta 2008 imenovala za zaslužnega profesorja svoje akademske skupnosti.

Vsi, ki ga поблиže poznamo, vemo, da je pedagoški eros iz akademskih voda prenesel še v eno pomembno aktivnost svojega zasebnega življenja, in sicer v letalstvo. Kot jadralni pilot je prejadral nebo nad večjim delom vzhodne Evrope in kot učitelj jadralnega letalstva svoje izkušnje prenesel na številne mlajše generacije. Zato, dragi Boris, ti ob zaključku tega zapisa želim še veliko poletov v jasnih dneh in veliko ustvarjalnih idej, ki bodo dale pedagoški metodologiji še kakšen prispevek.

Dr. Jasna Mažgon

Literatura in viri

- Kožuh, B. (1992). Metaanaliza v pedagoškem raziskovanju. *Sodobna pedagogika*, 43, št. 7–8, str. 369–378.
- Kožuh, B. (1993a). Izbira raziskav za metaanalizo. *Sodobna pedagogika*, 44, št. 5–6, str. 224–232.
- Kožuh, B. (1993b). Temeljne smeri dosedanjega razvoja metaanalize. *Sodobna pedagogika*, 44, št. 3–4, str. 123–133.
- Kožuh, B. (1994). Ocenjevanje jakosti učinka v metaanalizi. *Sodobna pedagogika*, 45, št. 1–2, str. 30–38.
- Kožuh, B. (1999). Veljavnost in zanesljivost razvrščanja raziskav v metaanalizi. *Sodobna pedagogika*, 50, št. 3, str. 140–147.
- Kožuh, B. (2005). *Metaanalitična integracija pedagoških raziskav*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Kožuh, B. (2003, 2008, 2010, 2011). *Statistične metode v pedagoškem raziskovanju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Kožuh, B. (2013). *Knjiga o statistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

